

ЗАДОВОЛЕННЯ СУЧАСНИХ ПОТРЕБ УПРАВЛІННЯ В ОБЛІКОВІЙ ІНФОРМАЦІЇ

ЛЕОНІД ЧЕРНЕЛЕВСЬКИЙ,

канд. екон. наук, доцент,

завідувач кафедри обліку і аудиту

Національного університету харчових технологій

Відомо, що левову частку економічної інформації для прийняття управлінських рішень надає облік, оскільки він є дзеркалом виробничо-господарської діяльності кожного підприємства незалежно від форми власності, розмірів підприємств, системи організації та управління.

Крім того, мало зафіксувати господарську операцію бухгалтерським документом, потрібно провести велику підготовчу роботу, щоб привести первинну облікову інформацію до виду, зручного для подальшого використання менеджерами та керівництвом підприємства.

Велику допомогу обліковому персоналу в проведенні цієї роботи на сучасному етапі надають комп'ютерні технології збирання та обробки облікової інформації.

Водночас слід зазначити, що науковцями ще не все зроблено у вирішенні методологічних проблем, щоб полегшити працю бухгалтерів. Насамперед це стосується проблем, пов'язаних із реформуванням бухгалтерського обліку та ліквідацією розбіжностей між бухгалтерським і податковим обліком.

Більшості читачам та фахівцям відомий традиційний вислів "нове - це давно забуте старе". Саме до старого доцільно привернути увагу читача, а воно, - як відомо, - це планова соціалістична економіка, в умовах якої більшість фахівців мала змогу працювати і пізнавати її не тільки зовні, а й із середини.

Мабуть, ще не всі забули, що таке планування. Цей термін за радянського періоду відображав особливий метод господарювання і охоплював поточне та перспективне планування, планування діяльності конкретних підприємств, окремих галузей і всього народного господарства в цілому.

Два останні терміни - галузеве і народногосподарське планування - є неактуальними сьогодні, тому доцільно зосередити увагу на внутрішньогосподарському поточному плануванні як основі раціональної організації виробничо-господарської діяльності підприємства будь-якої форми власності та організації виробництва.

Як приклад можна навести модний сьогодні термін "бюджетування". Цей термін було запозичено з економічної літератури західних країн. Там він передбачає доведення до кожного структурного підрозділу підприємства матеріальних, трудових, грошових лімітів у вигляді бюджетів цих підрозділів, за межі яких вони не мають права виходити в господарській та

виробничій діяльності. Хіба цей процес не відображує відомі нам з радянського минулого внутрішньогосподарське планування та госпрозрахунок структурних підрозділів підприємства?

Вирішенню цих проблем у колишньому Радянському Союзі присвячувалися тисячі наукових праць, списано тонни паперу, в теоретичному плані вони були досить докладно обґрунтовані, але проблема фактично не була вирішена у тій площині, як задумувалася. Основна причина недосягнення поставленої мети, на наш погляд, полягала в відсутності на той час технічних можливостей реалізації поставлених завдань.

Впровадження внутрішньогосподарського планування та господарського розрахунку структурних підрозділів потребувало проведення великої рутинної роботи, основою для якої мав би слугувати великий обсяг облікової інформації про ліміти, доходи та витрати, згруповані у різних площинах. На той час в Радянському Союзі були ще мало відомі сучасні комп'ютерні технології обробки та накопичення економічної інформації, а вирішення цієї проблеми традиційними ручними методами зумовлювало обвальне зростання первинної облікової документації і, як наслідок, суттєве збільшення чисельності управлінського персоналу.

Зрозуміло, збільшення чисельності адміністративно-управлінського персоналу обмежувалося так званими "предельними" асигнуваннями, тому проблему фактично так і не було знято.

На сучасному етапі розвитку, коли більшість економічної інформації формується й накопичується в електронних базах даних, а в практику широко впроваджуються сучасні комп'ютерні технології ведення бізнесу, є сенс повернутися до вирішення на українських підприємствах проблеми впровадження внутрішньовиробничого планування та внутрішньогосподарського розрахунку, або бюджетування.

Потрібно підкреслити, що йдеться не про повсюдне впровадження бюджетування (внутрішньогосподарського розрахунку), а тільки про методологію організації цієї роботи в умовах комп'ютеризації облікового процесу.

На наш погляд, потрібно так організувати ведення комп'ютерного бухгалтерського обліку, щоб автоматично забезпечувалося накопичення облікової інформації за різними групувальними ознаками: структурними підрозділами, виробничими переділами (де вони є), центрами витрат, центрами відповідальності тощо. Таке групування й накопичення облікової інформації насамперед потрібне підприємствам з широким асортиментом продукції що виробляється, з великою кількістю виробничих і функціональних підрозділів, а також підприємствам, технологічний процес яких охоплює кілька переділів.

Для малих підприємств ця проблема не є актуальною, оскільки на них в основному випускається невеликий асортимент продукції, наявні один, максимум два центри відповідальності, які тотожні центрам витрат.

Для того щоб забезпечити таке групування облікової інформації сьогодні, недостатньо використовувати діючий План рахунків

бухгалтерського обліку, а доцільно його доповнити системою субконто першого, другого, третього, n-го порядку, вмонтувавши систему в діючий План між субрахунками та рахунками аналітичного обліку.

Термін **"субконто"** досить активно використовується пакетом прикладних програм 1С- бухгалтерія, який дає технічну можливість користувачу (як і деякі інші ППП) групувати облікову інформацію за ієрархічним (вертикальним) принципом.

Проблема накопичення облікової інформації одночасно за структурними підрозділами, переділами, центрами витрат та центрами відповідальності потребує від практиків та проектувальників застосування як вертикальної, так і горизонтальної уз'язки бухгалтерських рахунків різних рівнів. Зокрема, це стосується усіх рахунків класів 7 "Доходи та результати діяльності", 8 "Витрати за елементами" та 9 "Витрати діяльності", деяких рахунків класів 1 (10, 11, 12, 13, 15), 2 (20, 22, 23, 24, 26, 26), окремих рахунків класів 3 - б.

Усі рахунки системи субконто, як і рахунки класів 7 - 9 , наприкінці звітного періоду мають закриватися і, як наслідок, не відображуватись у балансі. Основне їх призначення - накопичення вибіркової даних за відповідною групувальною ознакою шляхом транзитного перепуску через ці рахунки облікової інформації.

Чому сьогодні важлива ця проблема?

Відповідь лежить у площині фактичного не використання на більшості українських підприємств рахунків класу 8. Поясненням своєї поведінки "а для чого?" практичні бухгалтери підтверджують те, що вони або до кінця не зрозуміли прекрасної задумки розробників діючого Плану рахунків, або не бажають нести додаткові трудові затрати, або життя ще їх не примусило більш глибоко й докладно аналізувати власні витрати з метою виживання в конкурентній боротьбі.

Працюючий повною мірою ринковий механізм у подальшому обов'язково приведе до процвітання одних і масового банкрутства інших підприємств. Хочеться вірити, що все-таки зникнуть з господарської практики методи зростання ефективності виробництва за рахунок постійного підвищення цін на власну продукцію (товари чи послуги), а доб'ються результатів тільки ті підприємства, які налагодять ефективну систему бюджетування та контролю власних витрат.

Актуальним завданням облікових працівників-практиків, науковців і студентів, на цю погляд, є проведення в життя облікової політики, спрямованої на ефективну організацію обліку витрат і доходів кожним структурним підрозділом, або центрами витрат та відповідальності.

Оскільки бухгалтерська наука, як і будь-яка наука взагалі, має випереджати практику, саме сьогодні було б доцільно розробляти та впроваджувати такі бухгалтерські комп'ютерні системи, які б без додаткових трудових затрат облікових працівників забезпечували ефективне формування облікової інформації для сучасних потреб управління на всіх рівнях та в центрах.

На нашу думку, до вирішення цієї проблеми потрібно залучати фахівців з комп'ютерних технологій та молодих вчених - аспірантів, магістрів і спеціалістів з обліку та аудиту, які б раціонально використали наукові доробки вчених-економістів у сфері внутрішньогосподарського розрахунку та доклали зусиль до вирішення цієї проблеми на сучасному рівні.